

Một số vấn đề về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

Phạm Thị Hằng*¹, Hà Văn Quỳnh²,
Đặng Thị Phương³, Hồ Thị Hồng Vân⁴,
Nguyễn Thị Quỳnh Ngoan⁵

* Tác giả liên hệ

¹ Email: hangpt@gesd.edu.vn

² Email: quynhvu@gesd.edu.vn

³ Email: phuongdt@gesd.edu.vn

⁴ Email: vanhth@gesd.edu.vn

⁵ Email: ngoannt@gesd.edu.vn

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, quận Hoàn Kiếm,
Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: Thiết bị dạy học có vai trò quan trọng và ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng dạy và học. Thiết bị dạy học vừa là phương tiện phục vụ bài giảng, vừa như một thành tố góp phần giúp giáo viên và học sinh đạt đến mục tiêu dạy học một cách nhanh chóng và hiệu quả. Việc trang bị thiết bị dạy học đầy đủ, nhanh chóng, hiện đại là xu thế tất yếu của giáo dục hiện đại là một phần quan trọng trong quá trình đổi mới phương pháp, nâng cao chất lượng dạy học, đặc biệt trong bối cảnh giáo dục phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học. Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 đã được triển khai ở lớp 10 từ năm học 2022 - 2023. Trong bài viết này, nhóm tác giả nêu lên những vấn đề còn tồn tại trong quá trình trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 để từ đó định hướng đề xuất một số giải pháp, khuyến nghị về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 góp phần thực hiện hiệu quả Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 cấp Trung học phổ thông trong những năm tiếp theo.

TỪ KHÓA: Thiết bị dạy học, trang bị và sử dụng thiết bị dạy học, vấn đề tồn tại, Chương trình Giáo dục phổ thông.

→ Nhận bài 15/11/2023 → Nhận bài đã chỉnh sửa 05/12/2023 → Duyệt đăng 15/3/2024.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12410305>

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực người học; đổi mới từ mục tiêu, nội dung, phương pháp và đánh giá kết quả giáo dục đến nay đã được triển khai ở cả ba cấp học. Chương trình đã chỉ ra những điều kiện đảm bảo yêu cầu khi thực hiện trong đó có yêu cầu về cơ sở vật chất và thiết bị dạy học, nhấn mạnh đến việc phải có thiết bị dạy học tối thiểu [1]. Do vậy, khi ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã tiến hành song song ban hành danh mục thiết bị dạy học tối thiểu phù hợp với nội dung chương trình từng môn học: Thông tư số 39/2021/TT-BGDĐT ban hành Danh mục thiết bị dạy học tối thiểu cấp Trung học phổ thông. Điều đó thể hiện sự nghiêm túc, chặt chẽ trong công tác chỉ đạo và xây dựng kế hoạch triển khai Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Vai trò quan trọng của thiết bị dạy học là: Gợi động cơ học tập; Kiến tạo tri thức; Kích thích hứng thú học tập của học sinh; Tổ chức, điều khiển quá trình học tập; Phát triển năng lực hợp tác từng học sinh; Rèn luyện kỹ năng, đem lại cảm xúc cho học sinh... [2]. Danh mục thiết bị dạy học tối thiểu cấp Trung học phổ thông đã được triển khai ở lớp 10 sang năm thứ hai. Vì vậy,

việc nghiên cứu thực trạng trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 là việc làm cần thiết trong giai đoạn đầu triển khai Chương trình cấp Trung học phổ thông. Nghiên cứu được tiến hành lấy thông tin qua phiếu hỏi trực tuyến từ tháng 8 đến tháng 9 năm 2023 ở 10 tỉnh/thành phố trong cả nước: Bắc Giang, Bình Định, Bình Thuận, Cao Bằng, Hải Phòng, Hoà Bình, Kiên Giang, Lâm Đồng, Quảng Bình, Thanh Hoá đã thu được kết quả: 207 phiếu cán bộ quản lý, 6180 phiếu giáo viên và 137 phiếu nhân viên thiết bị.

Từ kết quả nghiên cứu, chúng tôi ghi nhận được thuận lợi và những vấn đề còn hạn chế, tồn tại trong trang bị, sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023, từ đó định hướng đề xuất một số giải pháp, khuyến nghị để có cơ sở cho các điều chỉnh trong những năm học tiếp theo.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Những thuận lợi trong trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022-2023

2.1.1. Trang bị thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

Phần lớn cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên thiết bị đã tiếp cận, nắm bắt được các văn bản hướng dẫn về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học với cán bộ quản lý (91.7% - 99,0%), giáo viên (77.5% - 84.2%); nhân viên thiết bị (68.6% - 97.1%).

Các nhà trường có sự đa dạng trong quyết định về việc tự mua thiết bị dạy học hoặc tuân thủ hướng dẫn của Sở Giáo dục và Đào tạo, thể hiện sự tự quản lý và tự chủ lựa chọn của từng trường.

Quá trình trang bị thiết bị dạy học đã được thực hiện khá nghiêm túc ở cả ba đối tượng: Cán bộ quản lý, giáo viên và nhân viên thiết bị với tỉ lệ trên 90%; được thực hiện nhiều nhất ở đối tượng cán bộ quản lý (cán bộ quản lý: 99%, giáo viên: 93.6%, nhân viên thiết bị: 97.1%) và nhân viên thiết bị (cán bộ quản lý: 95.6%, giáo viên: 91.6%, nhân viên thiết bị: 97.8%). Những giáo viên không tham gia vào quy trình trang bị là ở những nhóm môn có nhiều giáo viên hoặc những nhân viên thiết bị kiêm nhiệm chỉ làm nhiệm vụ coi kho thiết bị.

Các cơ sở giáo dục tuân thủ những hoạt động được tiến hành trong khi trang bị thiết bị dạy học: Rà soát, đánh giá thực trạng thiết bị dạy học với tỉ lệ cao chủ yếu ở hai đối tượng là cán bộ quản lý (99.5%) và nhân viên thiết bị (99.3%); đối chiếu với danh mục thiết bị dạy học tối thiểu theo Thông tư 39/2021/TT- BGDĐT chủ yếu là hai đối tượng cán bộ quản lý (99.0%) và nhân viên thiết bị (98.5%); đề xuất danh mục thiết bị dạy học cần mua sắm có đủ ba đối tượng cùng tham gia với tỉ lệ cao (cán bộ quản lý: 99.0%, giáo viên: 91.7%, nhân viên thiết bị: 93.4%); nhận và kiểm tra thiết bị dạy học phần lớn ở nhân viên thiết bị (98.5%) và cán bộ quản lý (96.6%). Nhận thiết bị dạy học phần lớn là việc kiểm đếm số lượng chứ chưa kiểm tra chất lượng hoặc vận hành thử do thiết bị dạy học thường được mang đến giao vào cuối ngày.

Đa số các trường được khảo sát đều thực hiện tốt các hoạt động liên quan đến công tác thiết bị dạy học với 100% các cơ sở giáo dục thực hiện kiểm kê thiết bị dạy học hằng năm. Các hoạt động khác như lập kế hoạch mua sắm - bổ sung thiết bị dạy học, bảo dưỡng - sửa chữa thiết bị dạy học cũng được thực hiện tương đối tốt, đạt tỉ lệ trên 80 - trên 90%. Cụ thể với hoạt động lập kế hoạch mua sắm - bổ sung thiết bị dạy học: Cán bộ quản lý (98.5%) và nhân viên thiết bị (97.1%); hoạt động bảo dưỡng - sửa chữa thiết bị dạy học chủ yếu là cán bộ quản lý (98.1%) và nhân viên thiết bị (95.6%).

Thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022-2023 cơ bản đã được các cấp chính quyền địa phương, các cơ sở giáo dục quan tâm, đầu tư mua sắm. Mức độ trang bị thiết bị dạy học và cơ sở vật chất cho các môn như: Toán, Vật lý, Hóa học, Sinh học, Ngữ văn, Lịch sử, Địa lý, Ngoại ngữ, Tin học và các bộ môn khác đã được ưu tiên nhằm phục vụ mục tiêu của giáo dục. Thư viện, phòng thiết bị dạy học cũng được các trường trung học phổ thông chú trọng trang bị, đầu tư. Việc mua sắm thiết bị trường học nói chung và thiết bị dạy học tối thiểu được các cấp chính quyền địa phương, các cơ sở giáo dục quan tâm.

2.1.2. Sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

a. Mức độ sử dụng thiết bị dạy học so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Về mức độ sử dụng thiết bị dạy học so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, chúng tôi thu được các kết quả như sau: Tỉ lệ giáo viên sử dụng thiết bị dạy học đủ so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 là 49,2% và tỉ lệ giáo viên sử dụng thiết bị dạy học nhiều hơn so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 là 2,8% (xem Bảng 1). Như vậy, có khoảng 52% giáo viên đã sử dụng thiết bị dạy học đáp ứng yêu cầu của chương trình môn học. Việc tận dụng tối đa những thuận lợi do cơ sở vật chất và trang thiết bị dạy học đem lại sao cho phù hợp với tâm lý lứa tuổi học sinh, phù hợp với mục đích nội dung bài học, phù hợp với trình độ học sinh sẽ góp phần nâng cao hiệu quả dạy học. Tuy nhiên, vẫn còn 48% giáo viên sử dụng một phần thiết bị hoặc không sử dụng thiết bị theo yêu cầu của chương trình môn học. Nguyên nhân của thực trạng này do các trường chưa được trang bị đầy đủ thiết bị dạy học theo danh mục thiết bị dạy học tối thiểu nên giáo viên chưa có điều kiện để sử dụng trong dạy học. Do đó, các địa phương cần trang bị đầy đủ thiết bị dạy học trước khi bắt đầu năm học để đảm bảo hiệu quả sử dụng thiết bị trong dạy học.

Bảng 1: Nhận định của giáo viên về thực trạng mức độ sử dụng thiết bị dạy học so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

TT	Mức độ đáp ứng	Số lượng	Tỉ lệ %
1	Không sử dụng	193	3.2
2	Sử dụng một phần so với yêu cầu	2769	44.8
3	Sử dụng đủ so với yêu cầu	3042	49.2
4	Sử dụng nhiều hơn so với yêu cầu	176	2.8

b. Phương pháp, hình thức sử dụng thiết bị dạy học

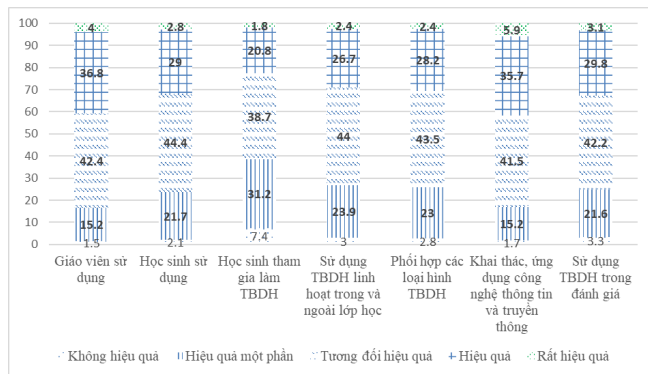
Phân tích số liệu về mức độ sử dụng các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học cho thấy, một số phương pháp, hình thức sử dụng thiết bị dạy học đã được giáo viên đánh giá đã sử dụng khá thường xuyên, thường xuyên và rất thường xuyên (tỉ lệ từ 39.4% đến 81.7%) (xem Bảng 2). Trong đó, phương pháp “Khai thác, ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông” được sử dụng mức khá thường xuyên trở lên, chiếm tỉ lệ cao nhất (81.7%). Hình thức “Giáo viên sử dụng thiết bị dạy học” từ mức thường xuyên trở lên với tỉ lệ khoảng 78.5%, cao hơn so với việc “Học sinh sử dụng thiết bị” ở mức khá thường xuyên (67.5%). Như vậy, tỉ lệ học sinh được sử dụng thiết bị còn chưa cao. Giáo viên cần tạo cơ hội cho học sinh sử dụng thiết bị trong học tập

để học sinh phát triển năng lực, đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Ngoài ra, có khoảng 39.7% giáo viên đã tổ chức cho học sinh tham gia làm thiết bị dạy học với mức độ khá thường xuyên đến rất thường xuyên. Điều này thể hiện sự sáng tạo, linh hoạt của giáo viên khi sử dụng thiết bị dạy học.

c. Mức độ hiệu quả của các hình thức sử dụng thiết bị dạy học

Biểu đồ khảo sát việc đánh giá của giáo viên đối với mức độ hiệu quả của các cách thức sử dụng thiết bị dạy học (xem Biểu đồ 1). Từ kết quả khảo sát việc đánh giá của giáo viên đối với mức độ hiệu quả của các cách thức sử dụng thiết bị dạy học cho thấy, hầu hết (trên dưới 80%) giáo viên đánh giá ở mức độ Tương đối hiệu quả và Hiệu quả.

Mức độ hiệu quả của việc sử dụng thiết bị dạy học đối với mỗi hình thức có tỉ lệ khác nhau, trong đó hình thức “Khai thác, ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông” có tỉ lệ cao hơn các hình thức khác. Qua đó, vai trò của việc ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông vào dạy học đã mang lại hiệu quả cao.

Biểu đồ 1: Biểu đồ tỉ lệ % về mức độ hiệu quả của các phương pháp, hình thức sử dụng thiết bị dạy học theo nhận định của giáo viên

Bảng 2: Nhận định của giáo viên về phương pháp, hình thức sử dụng thiết bị dạy học

STT	Phương pháp, hình thức sử dụng	Mức độ				
		Không sử dụng	Thỉnh thoảng	Khá thường xuyên	Thường xuyên	Rất thường xuyên
1	Giáo viên sử dụng	2.1 %	19.0 %	39.1 %	35.0 %	4.7 %
2	Học sinh sử dụng	3.4 %	28.6 %	37.8 %	27.5 %	2.7 %
3	Học sinh tham gia làm thiết bị dạy học	11.9 %	48.3 %	24.1 %	14.3 %	1.3 %
4	Sử dụng thiết bị dạy học linh hoạt trong và ngoài lớp học	4.4 %	32.3 %	37.3 %	23.6 %	2.3 %
5	Phối hợp các loại hình thiết bị dạy học	4.2 %	30.2 %	38.6 %	24.7 %	2.2 %
6	Khai thác, ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông	1.9 %	16.4 %	37.5 %	36.2 %	8.0 %
7	Sử dụng thiết bị dạy học trong đánh giá	4.9 %	28.0 %	36.8 %	27.2 %	3.1 %

2.2. Những khó khăn trong trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

2.2.1. Trang bị thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

a. Quá trình tổ chức mua sắm thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

- Việc rà soát, đối chiếu danh mục, số lượng thiết bị dạy học hiện có chưa đảm bảo. Một số trường học rà soát, đề xuất nhu cầu thiết bị dạy học chưa chính xác: Một số cơ sở giáo dục mới chỉ dừng lại ở việc kiểm đếm số lượng chứ không kiểm tra, rà soát thiết bị dạy học còn sử dụng được không? Có phù hợp với chương trình mới hay không? Điều này dẫn đến việc cấp thiết bị dạy học thừa/thiếu, chưa đúng chủng loại hoặc thiết bị cấp chưa đồng bộ với bộ sách do địa phương lựa chọn.

- Đội ngũ làm công tác đầu thầu thường là kiêm nhiệm nên còn lúng túng trong việc tiếp cận các quy trình, thủ tục về đầu thầu mua sắm. Trên thị trường chưa tìm được nhà thầu cung ứng nào sản xuất được đầy đủ thiết bị dạy học tối thiểu.

- Các công ti thẩm định giá; Hội đồng thẩm định giá của tỉnh không xác định được giá bộ thiết bị dạy học tối thiểu Trung học phổ thông ban hành kèm theo Thông tư 39/TT-BGDĐT ngày 30 tháng 12 năm 2021 của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

- Một số thiết bị dạy học cấp Trung học phổ thông mới được ban hành (theo yêu cầu thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018). Việc sản xuất và phân phối thiết bị dạy học của các doanh nghiệp chưa ổn định, ảnh hưởng tới nguồn cung, cần có thời gian để các doanh nghiệp ổn định tổ chức sản xuất, kinh doanh, phân phối.

b. Thời điểm nhận thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

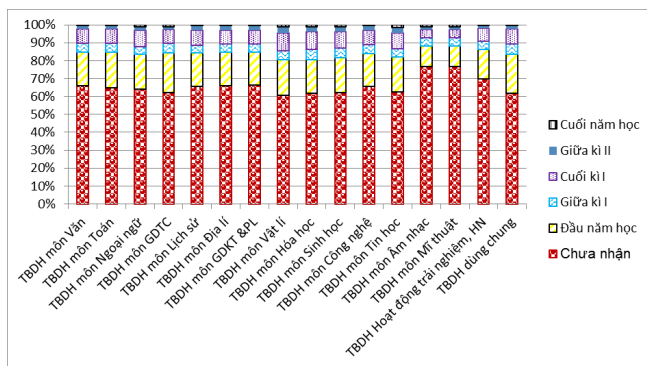
- Theo đánh giá của cán bộ quản lý cho thấy, thiết bị dạy học lớp 10 hầu như chưa được trang bị, kể đến các môn như: Âm nhạc và Mĩ thuật là 76,7%. Tỉ lệ các môn chưa nhận thiết bị dạy học thấp nhất vẫn trên 60% như

Vật lí 60,7%, Hoá học 61,7% (xem Biểu đồ 2).

- Theo đánh giá của nhân viên thiết bị: Tỷ lệ thiết bị dạy học lớp 10 chưa được trang bị như sau: Thiết bị dạy học môn Âm nhạc và Mĩ thuật (69,3%), thiết bị dạy học môn Hóa học, Giáo dục thể chất (51,8%) và thiết bị dạy học môn Sinh học (54%), môn Vật lí (54,7%).

- Việc trang bị thiết bị dạy học còn dàn trải trong năm học. Thời điểm trang bị chủ yếu tập trung ở đầu năm học và cuối kì I.

Điều đó cho thấy, với lớp 10, việc trang bị thiết bị dạy học còn khá chậm, chưa đủ đáp ứng được yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Nguyên nhân do quy trình mua sắm thiết bị nói chung và thiết bị dạy học tối thiểu nói riêng phải thực hiện qua nhiều khâu, nhiều công đoạn (Theo Luật Đấu thầu). Việc thiết lập hồ sơ để đấu thầu rộng rãi qua mạng đòi hỏi nhiều thủ tục, mất nhiều thời gian và không phải cá nhân nào cũng thực hiện được (Đội ngũ làm công tác đấu thầu thường là kiêm nhiệm), ảnh hưởng rất lớn đến tiến độ triển khai thực hiện mua sắm. Mặt khác, danh mục thiết bị dạy học mới được Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành theo Thông tư 39/TT-BGDĐT nên việc thẩm định giá còn gặp rất nhiều khó khăn. Việc sản xuất và phân phối thiết bị dạy học của các doanh nghiệp chưa ổn định, ảnh hưởng tới nguồn cung, cần có thời gian để các doanh nghiệp ổn định tổ chức sản xuất, kinh doanh, phân phối...

Biểu đồ 2 : Nhận định của cán bộ quản lý về thời điểm nhận thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

c. Số lượng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

Đối với thiết bị dạy học (Theo yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018), số lượng thiết bị dạy học các môn học chủ yếu là chưa được trang bị và nếu được trang bị thì nhỏ giọt, chưa đủ theo quy định tối thiểu. Số lượng thiết bị lớp 10 hiện có (Theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2006) của các môn học mới chỉ đáp ứng được yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 là khoảng 50%. Đặc biệt, thiết bị dạy học của môn Tin học và Giáo dục thể chất (Theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2006) là đáp ứng tương đối

tốt (Mức độ đáp ứng 50 - 70%). Việc trang bị thiết bị dạy học của các môn học chủ yếu tập trung vào các môn liên quan đến ôn thi tốt nghiệp và một số môn đáp ứng nhu cầu của nhà trường và xã hội. Các môn liên quan đến nghệ thuật (Môn Mĩ thuật và Âm nhạc) chưa được quan tâm và chưa được trang bị đầy đủ thiết bị dạy học. Nguyên nhân chính do nguồn kinh phí hạn hẹp, nhu cầu mua sắm thiết bị dạy học cao. Kinh phí mua sắm thiết bị dạy học chủ yếu từ nguồn ngân sách sự nghiệp giáo dục và Chương trình mục tiêu quốc gia; công tác huy động các nguồn lực khác còn gặp nhiều khó khăn. Việc bố trí ngân sách nhà nước dành cho ngành Giáo dục và Đào tạo của mỗi địa phương là khác nhau, phụ thuộc điều kiện kinh tế - xã hội của địa phương đó. Nhưng nguyên nhân dẫn đến số lượng thiết bị dạy học lớp 10 (Theo yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018) còn thiếu, không đồng bộ, chưa đáp ứng được yêu cầu của Chương trình một phần không nhỏ là do công tác rà soát, kiểm kê ở mỗi nhà trường chưa thực sự chuẩn xác và việc tổ chức dạy học môn Mĩ thuật, Âm nhạc ở các trường chưa thực sự được quan tâm (Do thiếu giáo viên, học sinh ít lựa chọn học...).

2.2.2. Sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 năm học 2022 - 2023

a. Mức độ sử dụng thiết bị dạy học so với yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

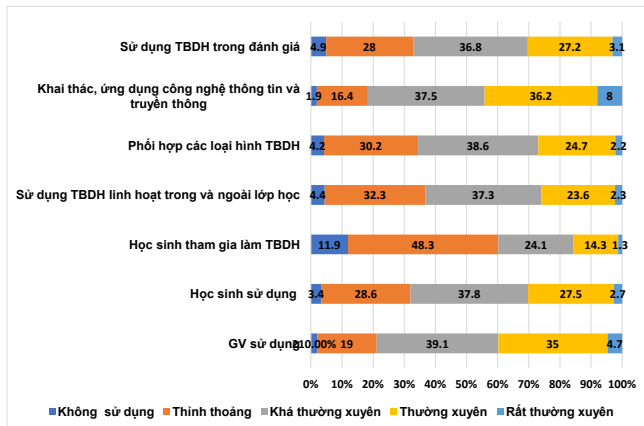
Có tỉ lệ không nhỏ giáo viên tham gia khảo sát cho rằng, mình không sử dụng thiết bị dạy học, chiếm 3,1%, sử dụng thiết bị dạy học một phần so với yêu cầu chiếm 44,8%.

Mức độ sử dụng thiết bị dạy học ở Trung học phổ thông với tất cả các môn học đều chưa đáp ứng được yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Nguyên nhân là do một số giáo viên còn chưa hiểu hết được ý nghĩa, vai trò của thiết bị dạy học, ngại sử dụng thiết bị dạy học (Chuẩn bị tốn nhiều thời gian, công sức...). Do thói quen thi gì học đấy nên các hoạt động dạy học thường tập trung nhiều cho việc giải bài tập hoặc trả lời các câu hỏi phục vụ thi mà ít tổ chức những hoạt động giúp học sinh khám phá, phát hiện kiến tạo tri thức, hiểu bản chất của khái niệm. Tuy nhiên, còn một nguyên nhân quan trọng khác là Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 mới triển khai nên thiết bị dạy học lớp 10 chưa được trang bị đầy đủ, kịp thời. Việc tập huấn sử dụng thiết bị dạy học cho giáo viên chưa đủ thời lượng và thực sự hiệu quả.

b. Phương pháp, hình thức sử dụng thiết bị dạy học

Ở mỗi phương pháp vẫn còn tình trạng giáo viên không sử dụng thiết bị dạy học (Dao động theo tỉ lệ từ 1,9 - 11,9%). Nguyên nhân giáo viên không sử dụng các phương pháp và hình thức dạy học đối với các nội dung có sử dụng thiết bị có thể giải thích do trang bị thiết bị dạy học còn chậm, chưa đáp ứng được yêu cầu

đạy học hoặc giáo viên không sử dụng thiết bị dạy học (xem Biểu đồ 3).

Biểu đồ 3: Biểu đồ tỉ lệ % nhận định của giáo viên về phương pháp sử dụng thiết bị dạy học

c. Mức độ hiệu quả của các hình thức sử dụng thiết bị dạy học

Mức độ đánh giá không hiệu quả của các cách thức sử dụng thiết bị dạy học chỉ ở mức trên dưới 2%. Tuy nhiên, điều này thể hiện phần nào chất lượng của thiết bị dạy học và kỹ năng sử dụng thiết bị dạy học của giáo viên cần được xem xét. Mức độ đánh giá rất hiệu quả từ trên 2% đến hơn 7% cho thấy so với mức không hiệu quả có sự khác biệt rõ rệt. Ở mỗi cách thức sử dụng thiết bị dạy học có sự nỗ lực của giáo viên vẫn giúp cho hiệu quả của việc sử dụng thiết bị dạy học góp phần nâng cao chất lượng dạy và học trong nhà trường. Ở mức hiệu quả sử dụng cao với tỉ lệ như đánh giá của giáo viên cho thấy, những cách thức sử dụng thiết bị dạy học này cần được đặc biệt quan tâm và hỗ trợ giáo viên nâng cao kỹ năng để tỉ lệ sử dụng rất hiệu quả được tăng lên trong thời gian tới.

Ngoài ra, tỉ lệ đánh giá mức độ hiệu quả một phần với mỗi cách thức sử dụng thiết bị dạy học ở mức gần 15% đến mức trên dưới 31% cũng cho thấy những hạn chế về mặt kỹ năng hay mức độ đầu tư, nỗ lực của giáo viên đối với mỗi cách sử dụng thiết bị dạy học.

2.3. Định hướng một số giải pháp về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học

Thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 không có nghĩa là loại bỏ đi tất cả những gì đang có mà cần có sự duy trì, kế thừa và vận dụng linh hoạt phù hợp với thực tiễn. Do đó, cần có những đánh giá nghiêm túc về thực trạng trang bị và sử dụng thiết bị dạy học để có những định hướng chính xác, phù hợp. Nhằm khắc phục các hạn chế, khó khăn về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học, chúng tôi xin định hướng một số giải pháp về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học.

2.3.1. Định hướng về trang bị thiết bị dạy học

a. Về tiêu chuẩn, định mức

Xây dựng và ban hành tiêu chuẩn, định mức sử dụng thiết bị dạy học: Bộ Giáo dục và Đào tạo cùng các Bộ, ban, ngành liên quan cần:

- Ban hành Thông tư quy định bộ mẫu của thiết bị dạy học tối thiểu đối với các cấp học và giá của bộ mẫu thiết bị làm căn cứ tính: Giá dự toán gói thầu phục vụ cho việc đấu thầu mua sắm thiết bị giảng dạy; định mức vật tư thiết bị giảng dạy phục vụ cho việc xây dựng định mức kinh tế - kỹ thuật, định mức chi phí.

- Cần có cơ chế đặc thù trong việc mua sắm thiết bị dạy học để giảm bớt các thủ tục, công đoạn, đẩy nhanh tiến độ mua sắm, trang cấp cho các cơ sở giáo dục.

- Cung cấp thông tin những công ti đơn vị sản xuất, cung ứng thiết bị giảng dạy theo bộ mẫu.

b. Về mua sắm thiết bị dạy học tối thiểu theo quy định

Nhà trường tự chủ về việc trang bị phục vụ hoạt động giáo dục của mình (Tự chủ mua sắm, trang bị thiết bị dạy học và chịu trách nhiệm về chất lượng, hiệu quả sử dụng).

- *Lập kế hoạch mua sắm:* Việc lập kế hoạch mua sắm trang bị dựa trên một số căn cứ chính sau: Rà soát các trang thiết bị dạy học tối thiểu hiện có (Còn sử dụng/ sửa chữa/ thanh lý); căn cứ vào nhu cầu thực tế, danh mục thiết bị dạy học tối thiểu theo quy định, lộ trình thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 để lập kế hoạch mua sắm; lựa chọn chủng loại thiết bị phù hợp, bảo đảm đủ về số lượng, chất lượng, hiệu quả, tiết kiệm, tránh lãng phí. Đối với những thiết bị hiện đại, ngoài danh mục thiết bị dạy học thiểu, chỉ mua sắm sau khi đã trang bị đầy đủ thiết bị theo danh mục.

- *Thực hiện mua sắm trang bị theo đúng quy định:* Khẩn trương tổ chức mua sắm, đấu thầu thiết bị dạy học để đưa vào sử dụng phổ vụ công tác giảng dạy, học tập;

- *Tự làm thiết bị dạy học:* Khai thác sử dụng hiệu quả các thiết bị dạy học đã được trang bị theo danh mục tối thiểu kết hợp với hoạt động tự làm thiết bị dạy học để góp phần nâng cao hiệu quả trong việc đổi mới phương pháp dạy học nhằm tạo ra động lực khuyến khích tư duy sáng tạo của đội ngũ giáo viên và học sinh, bồi dưỡng năng lực tự học, phát triển năng lực thực hành sáng tạo. Bổ sung thêm các thiết bị dạy học tự làm nhằm phục vụ tại chỗ và kịp thời, phù hợp với điều kiện của từng nhà trường. Căn cứ vào chương trình, nội dung dạy học, thiết bị dạy học thực tế tại cơ sở, điều kiện nguyên vật liệu, trình độ kỹ thuật mà giáo viên và học sinh có thể tự làm các thiết bị dạy học chưa được trang bị hoặc cải tiến thiết bị dạy học hiện có phục vụ trực tiếp quá trình dạy học của mình. Ví dụ: Sưu tầm tranh ảnh, mẫu vật; vẽ tranh; tự làm mô hình, các dụng cụ thí nghiệm; sử dụng các chương trình máy tính, phần mềm công cụ tạo ra các thiết bị ảo; tự chụp ảnh, tự quay và biên tập các đoạn video...

c. Về nguồn lực đầu tư

- Tăng cường vai trò tham mưu của Sở Giáo dục và Đào tạo trong việc thực hiện các dự án đầu tư tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị dạy học.

- Các cơ sở giáo dục tham mưu với Hội đồng Nhân dân, Ủy ban Nhân dân cấp tỉnh dành ngân sách địa phương để mua sắm thiết bị dạy học; tham mưu Ủy ban nhân dân cấp tỉnh cân đối, bố trí các nguồn vốn thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia (Gồm cả nguồn trung ương hỗ trợ và ngân sách địa phương) thực hiện các nội dung đầu tư cơ sở vật chất, thiết bị dạy học cho giáo dục.

- Các cơ sở giáo dục tích cực huy động nguồn xã hội hóa giáo dục trong quá trình trang bị thiết bị dạy học.

d. Định hướng về sử dụng thiết bị dạy học

Thiết bị dạy học có vai trò quan trọng trong quá trình dạy - học. Tuy nhiên, thiết bị dạy học không được sử dụng thì việc trang bị thiết bị dạy học là thừa. Để sử dụng hiệu quả thiết bị dạy học, trước tiên thiết bị dạy học phải được sử dụng và sử dụng đúng. Muốn vậy, cán bộ quản lý và giáo viên phải nhận thức đúng đắn, sâu sắc về việc sử dụng thiết bị dạy học. Việc sử dụng thiết bị dạy học phải thực sự là nhu cầu của giáo viên và học sinh trong quá trình dạy - học. Giáo viên phải nắm vững mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức dạy học, kỹ thuật dạy học của môn học. Giáo viên phải thực sự làm chủ thiết bị dạy học. Trên cơ sở đó, giáo viên sử dụng linh hoạt thiết bị dạy học trong quá trình dạy - học (Sử dụng thiết bị dạy học vào tất cả các khâu của quá trình dạy học; phối hợp sử dụng các loại hình phương tiện, thiết bị dạy học với nhau; sử dụng thiết bị dạy học tích hợp, liên môn; khai thác ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy - học; cho học sinh sử dụng thiết bị dạy học...). Chỉ khi đó thiết bị dạy học mới phát huy hết tác dụng và hiệu quả của nó. Vì vậy, để nâng cao hiệu quả sử dụng thiết bị dạy học cần thực hiện một số giải pháp. Trong đó, chú trọng việc bồi dưỡng giáo viên, nhân viên thiết bị và tăng cường các thiết bị có ứng dụng công nghệ thông tin để đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, yêu cầu sử dụng các thiết bị dạy học mới và bối cảnh giáo dục 4.0. Các giải pháp có thể kể đến như:

- Sử dụng thiết bị dạy học vào tất cả các khâu của quá trình dạy học.

- Vận dụng linh hoạt các phương pháp, hình thức tổ chức, kỹ thuật dạy học trong việc sử dụng thiết bị dạy học.

- Tăng cường sử dụng các thiết bị dạy học gắn với thực hành, thiết bị STEM.

- Tăng cường cho học sinh sử dụng thiết bị.

- Tăng cường thiết bị dạy học tự làm, trong đó chú trọng cho học sinh tham gia tự làm thiết bị dạy học và tự làm thiết bị học tập.

- Sử dụng thiết bị dạy học tích hợp, liên môn.

- Tăng cường tập huấn, bồi dưỡng giáo viên, nhân viên thiết bị về cách sử dụng thiết bị dạy học.

- Tăng cường các thiết bị dạy học ứng dụng công nghệ thông tin. Trong kỉ nguyên công nghệ số, việc sử dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy học bộ môn ngày càng được chú trọng, trong mục tiêu Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 cũng đề cập đến yêu cầu này "... khả năng thích ứng với những thay đổi trong bối cảnh toàn cầu hóa và cách mạng công nghiệp mới" [1]. Giáo viên sử dụng công nghệ thông tin trong việc thiết kế các giáo án điện tử, giáo án PowerPoint, hỗ trợ xây dựng các biểu bảng, sơ đồ, đồ thị, hình vẽ thí nghiệm, mô phỏng thí nghiệm, sưu tầm tranh ảnh, video, sử dụng các kỹ thuật dạy học hiện đại... Nhờ sử dụng công nghệ thông tin sẽ làm cho bài học hấp dẫn hơn, sinh động và thu hút sự tập trung người học hơn. Đồng thời, giáo viên thể hiện được nhiều phương pháp dạy học, kiểm tra, đánh giá toàn diện và khách quan hơn. Tuy nhiên, cần sử dụng công nghệ thông tin vừa đủ, tránh tình trạng lạm dụng công nghệ thông tin trong dạy học. Với học sinh, việc tra cứu thông tin trên các nền tảng công nghệ là phương tiện để phát triển năng lực chung cho học sinh, năng lực tìm kiếm thông tin, biết vận dụng cách tra cứu chính xác thông tin, biết tra cứu mở rộng, biết tra cứu tài liệu bằng văn bản, tra cứu các video, clip, hình ảnh liên quan đến bài học. Qua tra cứu thông tin học sinh đã có thời gian tự tìm hiểu vấn đề sắp học là một lần lĩnh hội tri thức bằng hình thức tự tìm kiếm thông tin.

3. Kết luận và khuyến nghị

Sự đổi mới Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 dẫn đến những thay đổi về danh mục thiết bị dạy học điều đó tạo ra nhiều khó khăn, thách thức với nhà trường, giáo viên và học sinh. Qua khảo sát, phỏng vấn và phân tích số liệu về thực trạng trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 ở các trường trung học phổ thông 10 tỉnh thành trong cả nước năm học 2022 - 2023, chúng tôi đã ghi nhận những thuận lợi và khó khăn tồn tại khi thực hiện Thông tư số 39/2021/ TT-BGDĐT ban hành Danh mục thiết bị dạy học tối thiểu cấp Trung học phổ thông. Từ đó, chúng tôi đề xuất một số khuyến nghị về trang bị và sử dụng thiết bị dạy học lớp 10 như sau:

a. Về trang bị thiết bị dạy học

Đối với Bộ Giáo dục và Đào tạo:

- Tổ chức thẩm định các mẫu thiết bị dạy học (về chất lượng, sự phù hợp, hiệu quả sử dụng) do các công ty sản xuất trước khi cho sản xuất đại trà và đưa vào trường học.

- Yêu cầu các công ty sản xuất thiết bị dạy học công khai, niêm yết đơn giá của bộ mẫu thiết bị làm căn cứ tính: dự toán gói thầu phục vụ cho việc đấu thầu mua sắm thiết bị dạy học.

- Cần có cơ chế đặc thù trong việc mua sắm thiết bị dạy học để giảm bớt các thủ tục, công đoạn, đẩy nhanh tiến độ mua sắm, trang cấp cho các cơ sở giáo dục tránh tình trạng vào năm học rồi mà thiết bị dạy học chưa được trang bị hoặc trang bị số lượng ít, nhỏ giọt, dàn trải trong cả năm học.

- Tổ chức tập huấn phù hợp với từng đối tượng với thời gian nhiều hơn, các nội dung tập huấn riêng biệt, sát với yêu cầu của từng môn học. Cần có chuyên gia môn học tập huấn chuyên sâu cho giáo viên về sử dụng thiết bị dạy học phù hợp với từng môn học.

- Cung cấp danh sách thông tin những công ti đơn vị sản xuất, cung ứng thiết bị giảng dạy theo bộ mẫu để các Sở Giáo dục và Đào tạo và các cơ sở giáo dục dễ dàng tiếp cận và mua.

Đối với Sở, Phòng Giáo dục và Đào tạo và các cơ sở giáo dục trung học phổ thông:

- Cần lập kế hoạch trang bị thiết bị dạy học cho các nhà trường đúng quy trình đảm bảo kịp thời, đủ số lượng và chất lượng theo yêu cầu của danh mục thiết bị dạy học tối thiểu. Cụ thể, trước mỗi năm học:

- Sở Giáo dục và Đào tạo căn cứ vào các văn bản chỉ đạo, hướng dẫn về trang bị thiết bị dạy học của Bộ Giáo dục và Đào tạo sớm có các văn bản chỉ đạo các Phòng Giáo dục và Đào tạo trong tỉnh, thành phố hướng dẫn các cơ sở giáo dục rà soát, xác định nhu cầu thiết bị dạy học của đơn vị mình và đề xuất. Sở phải có kế hoạch đấu thầu, lựa chọn đơn vị cung cấp thiết bị dạy học đảm bảo chất lượng và số lượng để thiết bị dạy học đến được các nhà trường vào đầu năm học.

- Phòng Giáo dục và Đào tạo căn cứ các văn bản chỉ đạo về trang bị thiết bị dạy học của Sở Giáo dục và Đào tạo chỉ đạo, sớm có văn bản chỉ đạo, hướng dẫn các cơ sở giáo dục rà soát, đề xuất nhu cầu trang bị thiết bị dạy học; Tập hợp nhu cầu trang bị thiết bị dạy học từ các cơ sở giáo dục và gửi về Sở Giáo dục và Đào tạo.

- Hiệu trưởng các cơ sở giáo dục thiết bị dạy học: căn cứ vào các văn bản chỉ đạo, hướng dẫn của Sở, Phòng Giáo dục và Đào tạo hướng dẫn giáo viên, nhân viên thiết bị rà soát, kiểm tra thực trạng thiết bị dạy học hiện có về số lượng, chất lượng; căn cứ vào danh mục thiết bị dạy học tối thiểu, quy mô trường/lớp, số lượng học sinh để đề xuất lên các cấp mua sắm thiết bị dạy học đảm bảo số lượng và chất lượng.

- Giáo viên và nhân viên thiết bị rà soát, thống kê thiết bị dạy học môn học mình đang dạy hoặc bảo quản, từ đó đề xuất lên tổ chuyên môn, tổ chuyên môn đề xuất lên ban giám hiệu để mua mới, bổ sung thiết bị còn thiếu theo số lượng phù hợp.

- Các cơ sở giáo dục cần tăng cường công tác xã hội hoá giáo dục trong việc mua sắm thiết bị dạy học.

- Các cơ sở giáo dục tổ chức phong trào tự làm thiết bị dạy học, tự sửa chữa, cải tiến thiết bị dạy học để khắc

phục tình trạng thiếu hoặc chưa có điều kiện mua sắm.

b. Về sử dụng thiết bị dạy học

Đối với các cấp quản lí (Bộ, Sở, Phòng Giáo dục và Đào tạo):

- Tổ chức tập huấn cho cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên thiết bị về thiết bị dạy học đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

+ Đối với đội ngũ cán bộ quản lí, nội dung tập huấn có thể là: Yêu cầu về thiết bị dạy học trong chương trình giáo dục phổ thông 2018; Quy trình và các điều kiện đảm bảo việc trang bị và bảo quản thiết bị dạy học; Công tác quản lí sử dụng thiết bị dạy học trong nhà trường.

+ Đối với giáo viên, nội dung tập huấn cần quan tâm đến các vấn đề như: Vai trò của thiết bị dạy học trong dạy học, yêu cầu về thiết bị dạy học trong chương trình giáo dục phổ thông 2018; Sử dụng thiết bị dạy học theo Chương trình mới.

+ Đối với nhân viên thiết bị, nội dung tập huấn cần hướng đến việc phân loại, trang bị, bảo quản và có thể hỗ trợ giáo viên trong hướng dẫn học sinh sử dụng thiết bị dạy học.

- Thời gian, cách thức tập huấn cần đảm bảo hiệu quả tới từng cán bộ quản lí, giáo viên, nhân viên thiết bị. Người tham gia tập huấn cần được trải nghiệm cụ thể, tránh tình trạng tập huấn chay.

- Người tập huấn phải là các chuyên gia, người viết sách hay những giáo viên có kinh nghiệm, thành thạo trong sử dụng thiết bị dạy học ở những cơ sở giáo dục.

Đối với Ban giám hiệu nhà trường:

- Chỉ đạo tổ chuyên môn phổ biến những văn bản pháp lí của nhà nước về công tác thiết bị dạy học cho cán bộ, giáo viên, nhân viên thiết bị.

- Tổ chức sắp xếp nhân sự, sắp xếp các bộ phận chuyên môn về quản lí, sử dụng, bảo quản, bảo dưỡng hệ thống thiết bị dạy học hiện có của nhà trường.

- Tăng cường kiểm tra, giám sát và khuyến khích, động viên bằng khen thưởng kịp thời các cá nhân có thành tích trong sử dụng thiết bị dạy học.

- Tổ chức phối hợp sinh hoạt chuyên môn về sử dụng, bảo quản thiết bị dạy học giữa các nhà trường.

Đối với giáo viên:

- Tham gia các lớp bồi dưỡng, tập huấn về cách sử dụng thiết bị dạy học do các cấp tổ chức.

- Tham gia sinh hoạt chuyên môn về phổ biến các văn bản quy phạm pháp luật về công tác thiết bị dạy học, sử dụng và sử dụng hiệu quả thiết bị dạy học do nhà trường, tổ chuyên môn tổ chức.

- Tự làm thiết bị dạy học phù hợp với yêu cầu của bài học mà trong danh mục thiết bị dạy học tối thiểu còn thiếu.

- Tự học hỏi, bồi dưỡng nâng cao năng lực sử dụng thiết bị dạy học.

Lời cảm ơn: Bài viết là sản phẩm của Nhiệm vụ thường xuyên: “Nghiên cứu thực trạng trang bị và sử dụng thiết bị dạy học theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 (Lớp 10, lớp 11). Để hoàn thành bài báo này, nhóm tác giả xin cảm ơn nhóm nghiên cứu đã hỗ trợ xử lý và phân tích số liệu khảo sát.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (26/12/2018), *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể*, Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT.
- [2] Đặng Thị Thu Thủy, (2011), *Phương tiện dạy học - Một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2021), *Thông tư số 39/2021/TT- BGDĐT ban hành Danh mục thiết bị dạy học tối thiểu cấp Trung học phổ thông*.
- [4] Tô Xuân Giáp, (1997), *Phương tiện dạy học*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [5] Trần Quốc Đắc, (2002), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn của việc xây dựng cơ sở vật chất và thiết bị dạy học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [6] Vũ Trọng Rỹ, (2009), *Một số vấn đề lý luận của việc sử dụng và sáng tạo phương tiện dạy học*, Giáo trình Cao học Giáo dục học, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- [7] Phan Trọng Ngọ, (2005), *Dạy học và phương pháp dạy học trong nhà trường*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

SOME ISSUES ABOUT EQUIPPING AND USING TEACHING EQUIPMENT FOR GRADE 10 IN THE 2022 - 2023 SCHOOL YEAR

Pham Thi Hang*¹, Ha Van Quynh²,
Dang Thi Phuong³, Ho Thi Hong Van⁴,
Nguyen Thi Quynh Ngoan⁵

* Corresponding author

¹ Email: hangpt@gesd.edu.vn

² Email: quynhhv@gesd.edu.vn

³ Email: phuongdt@gesd.edu.vn

⁴ Email: vanhth@gesd.edu.vn

⁵ Email: ngoannt@gesd.edu.vn

The Vietnam National Institute of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao street, Hoan Kiem district,
Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *Teaching equipment plays an important role, significantly affecting the quality of teaching and learning. It serves as a tool for lesson delivery as well as an aid for instructors and students to swiftly and successfully meet learning objectives. An unavoidable tendency in contemporary education is the provision of teaching materials that are modern, efficient, and sufficient. This is an essential component of method innovation and enhanced teaching quality, particularly in an educational setting that fully develops the skills and attributes of students. Beginning with the 2022-2023 academic year, Grade 10 across the nation will use the 2018 General Education Curriculum for two years. This article outlines the shortcomings of the Grade 10 equipment setup and usage, offering suggestions and adjustments for effectively carrying out the 2018 General Education Curriculum at the high school level in the following years.*

KEYWORDS: Teaching equipment, equipping and using teaching equipment, limitations, General Education Curriculum.